

Wat is een levenstestament?

Een levenstestament bestaat vaak uit twee volmachten: een voor de financiële belangen en een voor de medische en persoonlijke zaken. Beide zaken kunnen worden vastgelegd in één akte, het levenstestament. Het is ook mogelijk om alleen voor financiële zaken een volmacht op te stellen.

Het levenstestament geldt tijdens het leven van de betreffende persoon en gaat dus niet over wat er met een erfenis (geld, huis, bezittingen en schulden) moet gebeuren na overlijden. Dat wordt geregeld in een testament.

Indien iemand een notarieel levenstestament heeft laten vastleggen, beoogt deze persoon daarmee regie te houden op financieel en/of medisch gebied, ook bij intreden van wilsonbekwaamheid. Voor zorgprofessionals is het belangrijk om te weten dat in het levenstestament:

- Vastgelegd kan worden wie er namens de betreffende persoon beslissingen mag nemen op het medische vlak (= vertrouwenspersoon), mocht deze persoon daar zelf niet meer toe in staat zijn, bijvoorbeeld vanwege een ongeluk of dementie;
- Een behandelverbod neergelegd kan worden voor de situatie dat de persoon, als gevolg van een ziekte die niet genezen kan worden, niet meer in staat is zijn wil te uiten;
- Een euthanasieverzoek opgenomen kan worden.

Het voordeel van een levenstestament dat bij de notaris is vastgelegd, is dat de genoemde vertrouwenspersoon erkent wordt en dat die vertrouwenspersoon de benodigde machtigingen verkrijgt om zaken te kunnen waarnemen.

Let op: het is niet noodzakelijk om een behandelverbod en/of euthanasieverzoek vast te leggen in een levenstestament. Dit betreft medische beslissingen, waarvoor de arts verantwoordelijk is en waarover de arts een besluit neemt, zo veel mogelijk in afstemming met patiënt en/of vertrouwenspersoon.

Wat moet een zorgprofessional (arts) doen met een levenstestament dat de patiënt heeft opgesteld bij de notaris en waar medische verklaringen in staan?

Voeg het levenstestament niet zonder gesprek aan het medisch dossier toe, maar beschouw het als een aanleiding om met de patiënt te praten over het levenseinde. Bekijk met de patiënt of de eventuele medische passages in het levenstestament voldoende houvast bieden om (niet) te handelen. Als het levenstestament onvoldoende houvast biedt, leg dan uit dat het van belang is dat de patiënt in een ander, persoonlijk document, in eigen bewoordingen en zo concreet mogelijk, de eigen wensen rond het levenseinde opschrijft en deze met je bespreekt. Zo is voor jou én de patiënt duidelijk wat bedoeld wordt en worden misverstanden voorkomen. Beide documenten (levenstestament en persoonlijke verklaring) kunnen met toestemming van de patiënt worden opgeslagen in het medisch dossier.

Toelichting

- Mensen denken regelmatig dat zij met een levenstestament van de notaris een behandelverbod of euthanasie ‘geregeld’ hebben. Dat is echter niet het geval. Dit misverstand leidt soms tot spanningen tussen arts en patiënt en/of diens naasten. Het is belangrijk deze verwachtingen van de patiënt en diens naasten te corrigeren.
- Het medische deel van het levenstestament bestaat doorgaans uit standaardpassages. Daardoor kunnen misverstanden ontstaan over de daadwerkelijke bedoelingen van de patiënt. Het levenstestament beschrijft bijvoorbeeld niet altijd wat de patiënt verstaat onder ‘uitzichtloos en ondraaglijk lijden’ of voor welke specifieke situaties het behandelverbod geldt.
- Een levenstestament van de notaris is niet geschikt om de wensen van de patiënt rond medische behandeling of euthanasie duidelijk genoeg vast te leggen. Daarvoor is een gesprek met een arts noodzakelijk. In zo’n gesprek (of meerdere gesprekken) kunnen de wensen en verwachtingen van de patiënt in kaart gebracht worden, kan de arts de eigen opvattingen schetsen en de patiënt voorlichten over euthanasie en andere mogelijkheden rond het levenseinde. Zo’n gesprek zorgt ervoor dat de patiënt samen met de arts tot een weloverwogen en duidelijke keuze komt over euthanasie of een behandelverbod én dat die keuze heel duidelijk is. Beschouw het levenstestament daarom vooral als een aanleiding om met de patiënt te spreken over het levenseinde.
- Voor intrekking of wijziging van de wilsverklaringen, zoals het behandelverbod en het euthanasieverzoek, hoeft de patiënt niet terug naar de notaris. De laatst vastgelegde wilsverklaring is de geldende.

De taak van de notaris

1. De notaris controleert:
 - de identiteit van zijn cliënt;
 - dat zijn cliënt wilsbekwaam is ter zake van het levenstestament;
 - en of zijn cliënt vrij staat van onbehoorlijke beïnvloeding.Bij het vormen van een oordeel over de wilsbekwaamheid gebruikt de notaris, als daarvoor aanleiding is, een stappenplan. Bij twijfel over de wilsbekwaamheid schakelt de notaris een onafhankelijke arts in die de wilsbekwaamheid onderzoekt.
2. De notaris licht zijn cliënt voor over de juridische aspecten van het levenstestament en stelt zijn cliënt in staat weloverwogen keuzes vast te leggen.
3. De notaris legt de wensen van zijn cliënt vast in de akte. De originele akte blijft altijd bewaard bij de notaris. De cliënt krijgt een of meer afschriften van de akte mee. De notaris wijst zijn cliënt uitdrukkelijk op het belang van het gesprek met de eigen arts.

Bewind, curatele en mentorschap

Indien een patiënt wilsonbekwaam is en is er eerder geen levenstestament of notariële volmacht is opgesteld, dan is er sprake van wettelijke bescherming. De kantonrechter benoemt iemand die de financiële en/of persoonlijke belangen (belangen die niet over geld en goed gaan) gaat behartigen. Wie dat wordt, is afhankelijk van wat de rechter nodig vindt. Er zijn drie verschillende mogelijkheden: bewind, curatele of mentorschap.

Bewind

Als de patiënt door lichamelijke en/of geestelijke toestand tijdelijk of blijvend niet meer in staat is zelf zijn financiën te regelen benoemt de kantonrechter een bewindvoerder. Bij een bewind wordt het vermogen beschermd. De patiënt verliest de bevoegdheid om zelf te bepalen wat er met het vermogen gebeurt. Beslissingen daarover worden gemaakt door de bewindvoerder. De bewindvoerder doet dit wel zoveel mogelijk samen met de patiënt. De bewindvoerder heeft voor het verkopen of schenken van goederen en het doen van grote uitgaven (boven de 2.000 euro) toestemming nodig. Als de patiënt die toestemming niet meer kan geven, is een machtiging van de kantonrechter nodig. De bewindvoerder moet jaarlijks de financiële stukken aan de rechter laten zien.

Curatele

Als de patiënt niet meer in staat is de eigen financiële en andere persoonlijke belangen te behartigen, dan benoemt de rechter een curator. Curatele is een zwaarder middel dan bewind. Hierdoor worden de persoonlijke belangen én het vermogen beschermd. Wanneer iemand onder curatele is gesteld, dan is deze persoon 'handelingsonbekwaam'. Dat betekent dat zonder toestemming van de curator geen rechtshandelingen verricht mogen worden.

Mentorschap

Mensen die hun persoonlijke belangen niet meer kunnen behartigen, zijn bijvoorbeeld dementerenden, verstandelijk gehandicapten, psychiatrische patiënten of mensen die in coma liggen. Als de arts geen naaste familie (wettelijke vertegenwoordiger) kan vinden, wordt er een mentor benoemd door de kantonrechter. Een mentor neemt beslissingen over verzorging, verpleging, behandeling of begeleiding. De mentor doet dit zoveel mogelijk samen met de patiënt.

